

per via fonètica [fonètica forçada: la geminada *ll* hauria impedit la síncope]. Aquesta darrera idea, semblava defensible; després E. Nègre (*Top. Gén. France*, 1991, núm. 21843) ha donat una explicació semblant: «oc. *mont* + adj. formé de *pestel* 'loquet, verrou' ou du verb *pestelar* 'fermer au verrou, enfermer', c'est à dire 'bien fermé'».

Camproux, d'altra banda, va proposar una nova etimologia (p. 124ss.) *Montpelier* vindria de MONTE PELARIU, amb un segon element que fóra derivat d'un mot pre-indoeuropeu **pela* «colline», format de **pel-*, variant d'un **pal-* «hauteur», que Rostaing creia arrel d'uns topònims dels Alps Marítims, *Peille*, *Peillon*, *Pelasque*, localitats que ell caracteritza com situades en lloc muntanyós o rocós. A l'època romànica, quan hom deia *Mont-pejler* els escriptors, relacionant el segon element amb *peile* (< *pesle* PESSULUM) «verrou» i també amb *pestel* «pilon de mortier» (PISTILLUM), objecte semblant al «verrou» [?] haurien llatinitzat el nom com *Monspessulanu* o *Mons-pistillariu*, etc., i en aquest procés hi hauria hagut, a més, una influència del famós «verrou» de l'església de St. Firmin, al qual hom solia lligar els deutors en públic.⁴ [Però tant *PAL- com *PEL- són purament fantàstics, sense cap base lingüística; i Rostaing ha estat denunciat per tots els lingüistes com erudit frívol i acrític.]

La noció que *-pelier* tingués una arrel pre-romana no es pot descartar tan aviat, però l'etimologia que li va assignar Camproux, admetent una sèrie de supòsits (alguns dels quals no hem esmentat ací), resulta absolutament hipotètica i arbitrària. Altrament no es pot dubtar que la pronúncia prèvia a *-pelier* era en efecte a base de *-pes(t)l-*. És important, amb aquest motiu, el testimoniatge que ens proporcionen els textos catalans antics, que regularment grafien *Mon(t)-*, *Muntapes(t)ler*⁵ el nom de la ciutat llenguadociana; i també les variants que ofereix la grafia del lloc urgellenc, *Montperler* o *Montpetler* es poden justificar sols partint de *-pes(t)ler*.

Així, doncs, l'evolució fonètica havia de ser: *-peslier* PESTLARIU > [pezljer] [-pejjer], amb *-zl-* > *-j-* com en *pesle* > *peile* (PESSULUS) i *almosna* (ELEMOSYNA) > *almoina*. La variant *Montperler* (Urgell) 1359 s'explica partint també de *Montpesler* amb la *z* > *r* (com en la variant *almorna* < *almosna*, *DECat* I, 218a44), i l'altra variant *Montpeiler* 1336 suposa *-pe(s)tl-* > *-petler*, possiblement pronunciada *-pel-ler* l'any de la seva aparició (1336).

Així, doncs, d'acord amb Galtier remuntem *Montpellier* a MONTEPESSULARIU 'turó de forrellat' o més aviat 'turó que tanca o impedeix una ruta'. [Coromines havia arribat a la mateixa conclusió de Galtier com ho mostren les cèdules i la redacció del nom urgellenc que ja havia inclòs a la M].

Notem que no manquen topònims formats amb

forrellat o mots sinònims. Interessa *æ fuřayai*, nom d'un pas de muntanya, en el terme de Solleric (Mall.) a l'alta vall d'Almadrà, que J. Cor. registra 1963, amb la nota que deu ser «tempestuós»: d'on 'clos, impracticable' (*DECat*. IV, 138a25ss.); i *Camp del fuřú*⁶ registrat a Soanyes (Confl. 1959, «nom antic» segons la gent d'allí ib. (136b34). [«Mansum de *Pestellfreit*» (FRACTUM) en doc. de 1166, prop de Gavà (vol. IV 280), que interessa particularment perquè ací hi ha *pestell* PESTELLUM, variant del PESTLU que ha donat MONTE-PESTLARIU > *Montpellier*].

Finalment, cal recordar que en el cas d'un nom de lloc tan important com aquest, que ha donat peu a tanta discussió i teories, sempre hi ha la possibilitat d'un origen pre-romà, disfressat per una façana romànica, com sospitava Camproux (supra). És intrigant, amb aquest motiu, l'existència de l'osc *pestlum* 'temple', d'origen indoeuropeu, amb el mesapi *πενσκλην* 'templet' (*DECH* IV, 510a48). Convindria seguir aquesta investigació per cerciorar-se si *MONTEPESTLARIU no seria al capdavant romanització d'un **Montpestleri* 'el turó del temple', dels temps pagans en el seu sentit originari. Si això es pot demostrar, llavors hom tindria més raons per considerar autòcton el lloc urgellenc *Montpellier* / *Montperler*. J.G.

Possible, defensible, però ben poc versemblant 1ª perquè l'osc a penes ha deixat cap vestigi en les llengües romàniques, i 2^{on} tampoc convé pensar en el sorotàptic essent un compost romànic amb el ll. MONTE.

De tots els opinants citats, només Grammont és lingüista —savi de prestigi grandíssim i professor durant més de 50 anys de la Universitat de Montpellier. La seva teoria no compta, però, amb el suport de la documentació medieval.

Per això sembla, ben resoltament, que se li ha de preferir MONTE PESSULARIU derivat de PESSULUS 'forrellat', que en romànic ocasionalment va admetre una *-T-* de trànsit entre *ss* i *L*, com és normal (ASSULA > ASTLA > *ascla*), fets explicats de sobres per Meyer-Lübke (*Einführung*, REW etc.) i admesos per tot hom (*DECat*. VI, 1.82); el romànic innovà després, canviant en diminutiu PESTELLUM el mot apellatiu (*DECH*): però no s'ha de confondre amb PESSULUM: aquell no podria haver donat *-pestler*, perquè davant ll no hi ha síncope possible.

Comtem sobretot la gran obra, documentada i crítica, d'Eugène Thomas, *Dictionnaire Topographique de l'Hérault*, Paris 1865, 278 pp. 4° que tenim a la vista; la de l'estudiant americà Hamelin és de segona mà a base de l'obra de Thomas. Els treballs de Rostaing són frívols. El resum de l'escriptor occitanista Camproux és útil, però ell no és lingüista.

Lou Peirou tingué un paper decisiu en la formació de la ciutat de Montpellier: és el centre vital antic,